

Brocki, Zygmunt

Wystawa Polska książka morską 1512-1967

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 13/2, 515-516

1968

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

zentowaną w Warszawie w 1965 r. na wystawie *Zabytki i tradycje techniki polskiej*¹. W porównaniu do swego pierwowzoru wystawa w Zabrze uwypuklała szczególnie tradycje techniki na Śląsku.

Organizatorami omawianej ekspozycji były: Muzeum Techniki w Warszawie, Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Hutniczego w Polsce oraz gospodarz lokalu, Muzeum w Zabrzu. Warto zwrócić uwagę, że wystawa zapoczątkowała w tym muzeum cykl imprez o tematyce technicznej. Tematyka ta ma być w przyszłości dominującą w pracach zabrzańskich placówki, istnieją nawet projekty przekształcenia jej z czasem w muzeum poświęcone hutnictwu.

Wystawa była czynna do lutego 1968 r.

J. J.

WYSTAWA POLSKA KSIĄŻKA MORSKA 1512—1967

W Pałacu Opatów w Gdańsku-Oliwie gościła wystawa polskich książek o tematyce morskiej od XVI w. do dzisiaj. Wystawę zorganizowało „Wydawnictwo Morskie” (autorem scenariusza jest kierownik redakcji książek fachowych i naukowych tego wydawnictwa, mgr Stanisław Ludwig) — z okazji 10 rocznicy swego powstania — i Muzeum Morskie w Gdańsku. Trwała ona przez maj i czerwiec 1967 r.

Szczupłość pomieszczeń nie pozwoliła na wyeksponowanie wszystkich zebranych ok. 2700 książek; wystawiono tylko ok. 1800.

Najstarszą książką jest tu *Introductio in Ptolemei cosmographiam cum longitudinibus et latitudinibus regionum et celebriorum* (1512 r.), którego autorem jest Jan ze Stobnicy, „jeden z najwybitniejszych swego czasu ludzi poświęconych nauce” — jak go określił Franciszek Bujak w pracy *Geografia na Uniwersytecie Jagiellońskim do połowy XVI wieku* (1900 r.). Rozdział XI *Introductio* — Jan ze Stobnicy poświęcił oceanom, w rozdziale XIII wyliczył znaczniejsze półwyspy, zatoki i cieśniny.

Wśród morskich książek naukowych i popularnonaukowych XIX w. i pierwszych 18 lat bieżącego stulecia na wystawie znalazły się takie pozycje, jak np. bardzo ciekawe a zapomniane studium oceanograficzne Franciszka Xawerego Tuczyńskiego *Morze. Zjawiska i życie w niem i na niem* (1883—1885), Ottona Krumpfa *Ocean i jego tajemnice* (1889), E. Kiernika *Życie w nurtach oceanu* (1910), Kalliksta Rucińskiego *O teorii przyptywu i odpływu morza* (1912), wydany w 1908 r. tom 2 podręcznika *Technik* zawierający dział *Okrętownictwo*, pierwsze polskie naukowe studium z zakresu słownictwa morskiego *Rejestr budowy galeony* (1915) Adama Kleczkowskiego (praca doktorska).

Naukowych i technicznych książek morskich w okresie międzywojennym mamy już wiele. Na wystawie wyeksponowano np. Michała Siedleckiego *Naukowe podstawy racjonalnej gospodarki rybnej na morzu* z 1922 r., Kazimierza Demela *Biologię morza* z 1925 r., J. Jakóbkiewicza *Epidemiologię dżumy na drogach komunikacyjnych* z 1939 r., Kazimierza Bielskiego *Turbiny parowe i zastosowanie ich do napędu statków* z 1929 r., T. Kokińskiego *Gospodarkę maszynową na statkach i racjonalne wykorzystanie paliw* z 1930 r., M. Sasinowskiego *Budownictwo okrętowe* z 1932 r., O. Żukowskiego *Zarys rozwoju okrętów torpedowych* z 1934 r. itd., kilka słowników, na czele ze *Słownikiem morskim polsko-angielsko-francusko-niemiecko-rosyjskim* (6 zeszytów z lat 1929—1936, od zes. 4 pod egidą Polskiej Akademii Umiejętności) itd.

¹ Por. sprawozdanie w nrze 4/1965 „Kwartalnika”, ss. 671—673.

Szereg książek morskich wydano w okresie wojny za granicą, głównie w Wielkiej Brytanii, np. K. Bielskiego *Mechanizmy okrętowe. Atlas części maszyn i kotłów parowych* (1942 r.), A. Ledóchowskiego *Dewiacja kompasu* (1944 r.) itd.

W latach 1945—1967 (I kwartał) wydano ogółem ok. 700 książek określanych jako fachowe (techniczne, ekonomiczne itd.) i naukowych. Na wystawie znalazło się 575.

Z. Br.

UCZENI RADZIECCY W PLEBISCYCIE ARCHIMEDESA

12 listopada 1967 r. w programie telewizyjnym w cyklu *Plebiscyt Archimedeza* przedstawiono telewidzom sylwetki 10 przedstawicieli nauki i kultury radzieckiej. Byli to: Sergiusz Korolew — główny konstruktor radzieckich pojazdów kosmicznych, Antoni Makarenko — pedagog i wychowawca, Iwan Papanin — pionier radzieckich badań polarnych, Anatol Lunaczarski — pisarz, teoretyk sztuki, pierwszy ludowy komisarz oświaty, Iwan Pawłow — fizjolog, twórca nauki o wyższych czynnościach nerwowych, Sergiusz Eisenstein — reżyser filmowy, Konstanty Ciołkowski — twórca podstaw teoretycznych astronautyki, Włodzimierz Majakowski — poeta, prof. Lew Landau — fizyk, laureat Nagrody Nobla i Dymitr Szostakowicz — kompozytor.

Telewidzowie mieli wybrać spośród nich tego, który — ich zdaniem — wniósł najpoważniejszy wkład do dorobku nauki i kultury światowej. Jako dokumentacja osiągnięć kandydatów w programie posłużyły filmy archiwalne, niejednokrotnie mało znane, jak np.: poświęcone życiu i działalności K. Ciołkowskiego, pierwsze kampanie zwalczania analfabetyzmu, reportaże z wypraw polarnych. Dla uczestników konkursu przewidziano nagrody w postaci wycieczek do Związku Radzieckiego.

Ogłoszenie wyników nastąpiło 10 grudnia 1967 r. W plebiscycie zwyciężył Włodzimierz Majakowski, dalsze miejsca zajęli znakomici uczeni: L. Landau, I. Pawłow, S. Korolew, K. Ciołkowski. Warto dodać, że w plebiscycie uczestniczyło prawie 65 tysięcy osób.

Plebiscyt był doskonałą formą popularyzacji osiągnięć niektórych przedstawicieli radzieckiej myśli naukowej i konstrukcyjnej.

J. R.

K R O N I K A Z A G R A N I C Z N A

PROGRAM XII MIĘDZYKONFERENCJOWEGO KONGRESU HISTORII NAUKI

Zgodnie z uchwałą Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki, powziętą w 1965 r. w Warszawie w czasie XI Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki, XII Kongres odbędzie się w Paryżu w dniach 25—31 sierpnia br.¹

Liczba sekcji, w których będą prowadzone obrady Kongresu, została w porównaniu z kongresami poprzednimi powiększona z 5 do 8; będą to sekcje: historii metod naukowych i ogólnych zagadnień historii nauki, historii nauk matematycznych,

¹ Por. informację o składzie Komitetu Organizacyjnego XII Kongresu w nrze 4/1966 „Kwartalnika”, s. 422.